

CAHİT SITKI TARANCI'NIN EDEBÎ YAZILARINA DAİR

Hakan Sazyek

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli adlarından Cahit Sıtkı Tarancı (Diyarbakır; 1910-Viyana; 1956) salt şiir yazar bir şair olmamış, şiirle ve edebiyatın diğer türleriyle ilgili meseleler üzerinde de düşünen, ürettiği fikirleri yazıya döken poetik bir kişilik de sergileyebilmiştir. Bu yönüyle, çağdaş şiirimizin şiirsel metinlerle gelişmesini, zenginleşmesini 'poetik metin'lerle beslemiş sanatçılarımız arasında yer almıştır. Dolayısıyla şair hakkında yapılacak çalışmalarda, onun bu özelliği üzerinde de önemle durulmaya başlanması, ürettiği 'poetik metin'lerin taranıp derlenmesi ve tasnife, tahlile tabi tutulması, bu metinlerde ortaya koyduğu görüşlerinin modern şiirimize sağladığı katkıların boyutlarının belirginleştirilmesi gerektiği kanısındayım.

Cahit Sıtkı Tarancı, edebî görüşlerini çoğunlukla yakın dostlarına ve akrabalarına yazdığı mektuplarda dile getirmiştir. Diyebiliriz ki, şair mektup türüne, edebiyat görüşlerini ortaya koymak yolunda önemli bir işlev yüklemiştir. Gerek bu türün samimiyete dair sağladığı imkânlar, gerekse bu türde yazılmış metinlerin muhatabı konumunda olan kişilerin şaire manevî yakınlık derecesi, Cahit Sıtkı'nın bu görüşlerini geniş bir ifade serbestliği ve rahatlığı içinde ortaya koymasına zemin hazırlayan faktörlerdir.

Şairin bu bağlamdaki metinleri, yakın arkadaşı Ziya Osman Saba'ya ve kız kardeşi Nihal (Erkmenoğlu) Hanıma yazılmış mektuplardan oluşmaktadır. Ziya Osman'a yazdığı elliyedi mektup, Yaşar Nabi Nayır tarafından (*Ziyaya Mektuplar*, Varlık Yayınları, İstanbul 1957) yayımlanmıştı. Şairin bu türde yazdığı metinler, uzun süre, 1989'a kadar bu mektuplardan ibaret sanıldı. Üstelik, üzerlerinde Muzaffer Uyguner, Mehdi Halıcı, Sunullah Arısoy gibi birkaç yazarın kısa soluklu çalışmalarını bir yana bırakırsak, bugüne kadar pek bir değerlendirme de yapılmadı. Prof. Dr. İnci Enginün'ün 1989 yılında, şairin kız kardeşi Nihal Erkmenoğlu'nda bulunan mektuplardan altmışbir adedini (Nihal Hanım, kendisiyle yaptığım bir görüşmede, elinde olan diğer mektupların ailevî meseleleri içerdiğini, bu yüzden yayımlanmasına hiçbir zaman izin vermeyeceğini belirtmişti) yayımlaması (*Evime ve Nihal'e Mektuplar*, Türk Dü Kurumu Yayınları, Ankara 1989) ile Cahit Sıtkı'nın edebî görüşleri hususunda araştırmacılara yeni açılımlar sağlayan ve önemli ipuçları veren metinlerinin sayısı yüz onu geçmiş olmaktadır. Ayrıca bu satırların yazarı da, Prof. Dr. İnci Enginün'ün kazandırdığı değerli malzemeyi tasnif ve tahlil etmeye çalışmıştı. ("Kızkardeşine Yazdığı Mektuplarda Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şair Kişiliği", *Hürriyet Gösteri*, Mart 1992, S.136, s.58-61).

Acaba, Cahit Sıtkı'nın edebî görüşlerini içeren metinleri sadece bu mektuplardan mı ibaretti? Ayrıca birkaçından haberdar olduğumuz edebî makalelerinin sayısı gerçekte ne kadardı? Bu sorular bizi, mektup türünün dışında, 'Cahit Sıtkı Tarancı' imzalı yazıların mevcudiyetini araştırma teccüsüne yöneltti. Meslekî çalışmalarım sırasında, şairin üretkenliğini sürdürdüğü dönemde yayımlanan süreli yayınları tararken söz konusu imzayı taşıyan makaleleri de özenle arar bir duruma girdim. Maalesef bugün hâlâ ülkemizde ciddi bibliyografya ve dizin çalışmalarının özlemine çekmekteyiz. Bu eksikliği, Cahit Sıtkı'nın yazılarını ararken de kuvvetle hissettim. Millî Kütüphanenin, şairin ölümünün 15. yıldönümü dolayısıyla hazırladığı *Cahit Sıtkı Tarancı Bibliyografyası* (Ankara 1971)'nde rastladığım birçok yanlışlık ve bilgi eksikliği de beni, tek yolun -bir araştırmacının katlanmak zorunda kaldığı en güvenilir ve çileli yol olan- süreli yayınları sayfa sayfa taramak olduğu kanısına

bir kez daha yöneltti.

Bu satırların kaleme alındığı 1993 Ocak'ında tespit edilen yazı sayısı yirmibirdir. Söz konusu yazılar, edebiyatın sınırları içinde kalmakla birlikte, çok değişik konuları içermektedir. Makalelerin bir bölümü hacim bakımından birkaç dergi sayfasına ulaştığı gibi, bir bölümü de -özellikle *Ağaç* dergisinde yayımlananlar- yarım sütunluk bir kısalığa sahiptir. Bu durumu kronolojik açıdan değerlendirdiğimizde ise, şairin edebî birikiminin artışına paralel olarak hacimsel bir genişlemenin söz konusu olduğunu görüyoruz.

Cahit Sıtkı, edebî makalelerini dönemin değişik dergi ve gazetelerinde yayımlamıştır. İlk yazısı 15 Kânunusani 1931 tarihli *Akademi* dergisinde çıkan şair, *Ağaç*, *Gündüz*, *Varlık*, *Serveti Fünun-Uyanış*, *Cumhuriyet* gibi değişik düşünce yapılarına sahip olan dönemin dergi ve gazetelerine yazılar vermiştir. Bu durum, onun sanatı fikir yelpazesinin yaygın kolları arasında ayrımcılığa gitmeden konumlandırabildiğini gösterir. Tabii, yukarıda verdiğim süreli yayın adları, tarama faaliyetinin şu andaki durumu için geçerlidir. İleride mutlaka bu adlara yenilerinin ekleneceği düşüncesindeyim. Ayrıca, *Muhit*, *İnkılâpçı Gençlik*, *Serveti Fünun* gibi gazete ve dergilerde kendisiyle yapılmış mülakatların da yayımlanmış olduğunu belirtmekte yarar var.

Şairin makalelerinde konu çeşitliliğinin söz konusu olduğundan yukarıda söz etmişim. Bu kısa ön çalışmada tam bir tasnifin ve değerlendirmenin yersiz ve yetersiz olacağı düşüncesinde olmakla birlikte, bu konulara -genel bir fikir vermek amacıyla- değinmek istiyorum: Makalelerinde roman tahlili denemelerinden batı edebiyatına, sanatçının kişiliğinden şiir sorunlarına, kendinden önceki ve çağdaşı bazı şairlerin değerlendirilmesine kadar türlü konuları işlemiştir, Cahit Sıtkı. Bu çeşitlilikte, özellikle *Ağaç* dergisinin 'aktualite' sayfasında yayımlanan kısa makalelerinin rolü büyüktür. O, şiire başladığı yıllardan itibaren Necip Fazıl'a büyük bir hayranlık beslemiştir. Bu yakınlığı, geçen süre içinde mektuplaşmalarla karşılıklı bir ilişkiye dönüşür. Daha sonraları "Çile" şairi, *Bâbiâli*'de Cahit Sıtkı'dan olumsuzca söz edecek olmasına rağmen o yıllarda genç şairi destekler ve *Ağaç*'ın bu sayfasını ona adeta teslim eder. Tabii bu destekleyişte, Cahit Sıtkı'nın *Akademi*'de yayımlanan ve Necip Fazıl'a övgülerini içeren "Şi'rimizin Bir Zirvesi: Necip Fazıl" başlıklı yazısının etkili olduğunu da belirtmek gerekir. İşte bu sayfada Cahit Sıtkı, geniş bir konu serbestliğiyle kısa haberler, tanıtımlar kaleme alıp yayımlar. Bu arada da kendi sanat görüşlerini satır aralarına sıkıştırmaktan da geri kalmaz. Toplam onyediyedi sayı çıkan dergide genç şair altı yazısıyla yer almıştır. Artık Cahit Sıtkı Tarancı, dönemin ünlü dergilerinde yayımlamaya başlamıştır makalelerini. Üstelik bunların bir bölümü 'başyazı' olarak basılır.

Cahit Sıtkı'nın makalelerinde, zamanın getirdiği kazanımlarla birlikte, basit eser tahlillerinden, şairlere yönelik yüzeysel değerlendirmelerden şiirin iç meselelerine doğru bir yönelmenin varlığı dikkati çeker. Tespit edebildiğim ilk yazısı olan "Bir Kadın Söylüyor" (1931) başlıklı makale ile 1937'de kaleme aldığı "'Ne" ve "Nasıl" Meselesi" adlı çalışması mukayese edilirse, onun altı yıllık süreç içerisinde ne denli olumlu bir poetik kazanım ve buna bağlı olarak gelişim kaydettiği çarpıcı bir biçimde görülecektir. Bu mukayeseyi bir de 12 Ağustos 1944 tarihli *Cumhuriyet*'te yayımlanan "Şairlerimize Halk Şairleri Örnek Gösterilebilir mi?" konulu makaleyi ölçüt olarak yaptığımız takdirde, ondaki sanatçı gelişiminin hiç durmaksızın sürdüğü gerçeğiyle karşılaşmamız mümkündür.

Tarancı'nın makaleleri ile mektuplarını karşılaştırdığımızda ise, 'poetik metin' olarak mektupların ön plânda olduğunu görüyoruz. Şair, edebiyatla ve özellikle şiirle ilgili düşüncelerini yoğunlukla belirtme plâformu olarak mektubu tercih etmiştir. Bunun sebeplerini yukarıda açıklamaya çalışmışım. Makalelerinde ise -yine yukarıda belirttiğim birikim zenginleşmesine dayalı yönelime rağmen- şair, çok çeşitli konulara bölünmüş, bu durum

poetik yazılarında da yüzeysel kalma sonucunu beraberinde getirmiştir. Bunda dergi sayfalarının yazarı belirgin bir sınırlama yapma kaygısına itebilmesi gerçeğinin rolü de vardır tabii ki. Yine de Cahit Sıtkı, edebiyata dair düşüncelerini kağıda dökmede gösterdiği samimiyeti mektuplarına saklamıştır, diyebiliyoruz. Burada özellikle *Ziyaya Mektuplar*'ın yeni baskısını ümitle beklediğimi belirtmek istiyorum. Çünkü, böylelikle hem şairin bu mektuplardaki poetik düşünceleri yeniden gündeme gelecek, hem de *edebi makaleleri, bu satırların yazarı tarafından yayımlandığı zaman* -baskısı kitap kurtlanca bile bulunmakta güçlük çekilen- mektuplarla sözünü ettiğim mukayeseye kolaylıkla tabi tutulabilecektir. Ayrıca, makalelerinin toplu basımının yapılması, Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiir evreninin kapısını biraz daha açmayı sağlayacaktır, inancındayım.

Yedi İklim, S.35, Şubat 1993, s.93-96.